

❖ הנוכה ❖

הדלקת נרות בבית הכנסת:

* מדליקין נרות חנוכה בבית הכנסת מיד אחרי עלינו לשבח של תפלת מנחה, ואומרים הנרות הללו ומזמור שיר חנוכה הבית לדוד.

* במוצאי שבת מדליקין בבית הכנסת נרות חנוכה אחרי מזמור "יושב בסתר" לפני שמתחילין "ואתה קדוש"^א.

על הנסים:

* חֲשֵׁמוֹנָאִי (בלי חיריק)^ב.

* לשכחם מתורתך.

* יש מוסיפים ונודה לשמך הגדול "והקדוש" סלה (בחנוכה ובפורים), וברוב הקהילות לא נהגו כן^ג.

הדלקת הנרות בבית:

* בדמשק נהגו גם בתוך "חארת אל יהוד" להדליק את הנרות בתוך הבית, ומי שהיה לו חלון פונה לחצר הדליק את הנרות בחלון, ואם לא, הדליקו סמוך לפתח.

* נהגו לשים מים בנרות שיהיה השמן צף עליהם.

* בעל הבית מדליק את הנר הראשון, ומשתף גם את שאר בני הבית בהדלקת הנרות הנוספים^ד.

* אחר הדלקת הנר הראשון אומרים "הנרות הללו" בנוסח זה^ה:

הנרות הללו אנחנו מדליקין, על הנסים, ועל הפרקן, ועל הגבורות, ועל התשועות, ועל הנפלאות, ועל הנחמות, שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, על ידי כהניך הקדושים, וכל שמונת ימי חנוכה. הנרות הללו קדש הם,

^א כך המנהג פשוט בכל הקהילות. ולא שמעתי טעם לדבר. ונלע"ד דראו לנכון להסמיך הדלקת הנרות לפרסומי ניסא דוקא באמירת התיבות "ואראהו בישועתי". ובלא"ה נכון להקדים כמה שאפשר הדלקת הנרות כדי שיתקיים פרסומי ניסא בזמן שהאנשים נמצאים בבית הכנסת, דהא מטעם זה לא נהגו להדליק הנרות בכל יום אחר תפלת ערבית, ע"ד קריאת המגלה, וכמ"ש בשו"ת זבחי צדק (או"ח סימן כ"ט) ע"ש.

^ב כ"ה בסידור בית עובד, וכך שמעתי ממתפללי בית כנסת אלפראנג.

^ג תוספת זו שמעתי בשם זקני ק"ק אגודת דודים, ובשאר הקהילות בדמשק לא הוסיפו תיבת והקדוש, וגם בסידור בית עובד ליתא.

^ד אע"פ שהרב בן איש חי (ש"ר וישב אות ח"י) פקפק בזה, נהגו כן ע"פ רבי חיים פאלאג'י בספר מועד לכל חי (סימן כ"ז אות ל"ו).

^ה כ"ה בסידור בית עובד, וכך המנהג פשוט.

ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד, כדי להודות לשמך על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך.

* אח"כ אומרים מזמור שיר חנוכת הבית לדוד ארוממך ה' וכו'.

הדלקת נרות בבית הכנסת שחרית:

* אחרי הלל וקדיש נהגו להדליק נרות (בלי ברכה) ואומרים הנרות הללו, ואח"כ פתיחת החיכל.

קריאת התורה:

* ביום הראשון מתחילים מברכת כהנים וקורא הכהן עד "המשכן", והלוי קורא עד "חנוכת המזבח", והישראל קורא עד "עמינדב".¹

* אם יום הראשון חל בשבת גם מתחילים את הקריאה מברכת כהנים.²

* ביום השמיני הכהן קורא עד "מלאה קטורת", והלוי קורא עד "בן פדהצור", והישראל חוזר וקורא מ"ביום השמיני" עד "בן עשה את המנורה", כדי ששלושת העולים יקראו בנשיא היום.

החזרת ספר תורה ומזמור של יום:

* כשמחזירים ספר תורה למקומו אומרים "מזמור שיר חנוכת הבית". והמנהג הקדום היה לא לומר בית יעקב ומזמור של יום, אלא קדיש יהא שלמא.³

מקאם שבת הנוכה:

* מתפללים שחרית במקאם "נאווה". והקדיש, בין בערבית ובין בשחרית, הוא במנגינת "צ'ן צ'ורמא יא צ'ן צ'ורמא".

הוצאת ספר תורה בשבת הנוכה:

* אם חל ראש חודש בשבת הנוכה שמוציאים שלשה ספרי תורה אומרים פסוקים אלו:

¹ כך נהגו בבית כנסת "כותאב אלעתיק" ובמדרש "בית חסון" ועוד.

² כך המנהג בכל הקהילות. ושמעתי בשם חכם ע. מסלתון טראב ע"ה שהיה נוהג לקרוא לכהן עד "מלאה קטורת", וללוי עד "עמינדב", ולישראל חוזר לקרוא מ"ויהי המקריב", כדי ששלושת העולים יקראו בנשיא היום כדוגמת הקריאה ביום השמיני.

³ שמעתי מאחד מזקני העדה שנסתפק איך נהגו בזה, דדוקא אם יום הראשון חל בחול מתחילים מברכת כהנים משום שהעולה הראשון הוא כהן, אבל כשחל בשבת שאין הכהן קורא בפרשה זו אין צורך להתחיל משם. ועד כמה שבררתי לא שמעתי מי שחילק בדבר.

⁴ כך שמעתי מר' ג'מיל דאנה יצ"ו שהיו נוהגים לפני שנים רבות, והזכיר שבמקצת מקומות שינו המנהג לומר אחריו בית יעקב ומזמור של יום ע"פ הבן איש חי, ומר' יעקב עטאר יצ"ו שמעתי שעד היום נוהגים כמנהג הקדום בלי שינוי. ובסידור "שער בנימין" (הוצאה ראשונה) מופיע מזמור שיר חנוכת הבית אחרי מזמור של יום, והוא כמו ששמעתי בשם חכם א. סולי ע"ה, וכעת נתברר בלי ספק שבדמשק לא נהגו כן, וצריך לאומרו בעת החזרת ספר תורה, ולא אומרים בית יעקב ושיר של יום כמו שכתבתי כאן.

⁵ כך קבלתי הסדר מחכם מ. מהדיב יצ"ו כמנהג רבו החכם א. סולי ע"ה. ומחכם ג. דאנה יצ"ו שמעתי שבכמה קהילות בדמשק היו מקצרים ואומרים רק "ימין ה' רוממה וכו'" "שמע ישראל וכו'" "ה' מלך וכו'".

ותהילות לאל עלין מצאתי במנהגי בית אל הנדפס בראש ספר "דברי שלום" (אות ו') שהביא מנהג זה, וכתב וז"ל: ולא נמצא כתוב טעם למנהג, וגם שאלתי לחכמי ורבני דורינו ולא ראו ולא שמעו טעם למנהג. ונלע"ד לומר טעם למנהג

מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוד. מאין כמוד יהוה גדול אתה וגדול שמך בגבורה. ויהוה אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכילו גוים זעמו. אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלמניה עם דר ודר. ימין יהוה רוממה ימין יהוה עושה חיל. שמע ישראל יהוה אלקינו יהוה אחד.

יהוה הוא האלהים יהוה הוא האלהים (ב' פעמים). יהוה מלך יהוה מלך יהוה ימלוך לעולם ועד (ב' פעמים). אנא יהוה הושיעה נא (ב' פעמים). אנא יהוה הצליחה נא (ב' פעמים).

* בשבת פרשת מקץ בהוצאת ספר תורה נהגו לשיר פיוט "יצאלמלך מבית סורים" לרבי ישראל נג'ארה. מקאם נאוה. לחן "צ'ן צ'ורמא יא צ'ן צ'ורמא".

יִצְאָ לְמִלּוּךְ מִבֵּית סוּרִים / עֶבֶד מִלְּדֵי הָעֲבָרִים. בָּטַח בְּאֵל קַרְנוֹ הַרִים / וּבֵין בּוֹכָבִים שָׁם קָנוּ:

שָׁמוּ אֲדוֹן עַל מְכוֹנּוֹ / וּמוֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוּ. יֵשֶׁר טַבָּחִים כִּי רַב הוֹנוֹ / וּמֵאֵד רַבּוֹ מִכְמוֹנָיו:

רָאִתָּהּ אֲשֶׁת אֲדוֹנָיו / כִּי כִפְהָר נִדְמוּ פָנָיו. חֲמֻדָּה יָפִיּוֹ וְאוֹר עֵינָיו / לֹא נִתְּנָה לְלֵבָה דְמִי:

אָמְרָה לוֹ בֵּא שְׂכָבָה עִמִּי / וְאִם אֵת הָעֲבָרִי זָר עִמִּי. אֲשִׁימָךְ נְגִיד אוֹלָמִי / נָא מִלֵּא אֵת חֲפָצֵי קוֹמָה:

לֹא שָׁמַע לְקוֹל נְאוּמָה / לְשֹׁכֵב אֲצִלָּה לְהִיּוֹת עִמָּה. כִּי הִבִּיט אֶל שׁוֹכֵן רוּמָה / וַתֵּשֶׁב בְּאִיתָן קִשְׁתּוֹ:

בָּבֵא אֲדוֹנָיו אֶל בֵּיתוֹ / סוּד זֶה סִפְרָה לוֹ אֲשֶׁתּוֹ. אִזְ הָעִיר עָלְיוֹ חֲמָתוֹ / וְלֶאֱסֹר אֵת נַפְשׁוֹ מֵהָר:

רָאָה אֵל כִּי לָבוֹ נִטְהָר / הִטָּה לוֹ שְׁלוֹם כְּנֻתָר. שָׁם חָנּוּ בְּעֵין שֵׁר סִהָר / רַב תְּהִלּוֹת עוֹשֶׂה פְּלֵא:

מִנָּה אוֹתוֹ שֵׁר וּמַעֲלָה / עַל כָּל אֲסוּר בְּבֵית כְּלֵא. כִּי אֵל חֲסָדָיו לֹא יִכְלָה / שׁוֹמֵר חֲסֵד לְאֱלֹפִים:

שנתיסד על פי מנהג בני סאראגוסטא [ספרד] שהיו נוהגים להוציא ג' ספרים מכל הבתי כנסיות לקבל פני המלך והיו מקלסין אותו וגם המלך היה מהלל למלך מלכי המלכים הקב"ה, ונעשה להם נס גדול ככתוב במגילת סאראגוסטא באורך ועושים פורים יום י"ז בשבט כידוע עכ"ל.

שֶׁר מִשְׁקִים וְשֶׁר הָאוֹפִים / שֶׁם הָיוּ נִכְפִים וְנִזְוָפִים. רָאָה פְּנֵיהֶם זֹעֲפִים / חֵן
שֶׁפִתִּיו נָתַן לָמוֹ:

הִגִּידוּ לוֹ אִישׁ חִלּוֹמוֹ / פֶּתַר לָהֶם בְּנֵאוֹמוֹ. שֶׁר מִשְׁקִים שָׁם עַל מְקוֹמוֹ / וְאֵת שֶׁר
הָאוֹפִים תִּלְהֶ:

בְּעוֹד שְׁנָתִים נִגְלָה / אֶל פְּרַעַה סוֹד חִלּוֹם נִפְלָא. וְלֹא נִמְצָא חֶכֶם גְּלָה / אֵת סוֹד
נְתִיבוֹ וְדַרְכוֹ:

רָחַשׁ שֶׁר מִשְׁקִים לְמַלְכוֹ / יָדִיעַת יוֹסֵף וְעֶרְכוֹ. אִזּוּ מִבֵּית הַבּוֹר וְחֶשְׁכוֹ / הִרְיָצוּהוּ
בְּרַב אוֹנִים:

לְחִלּוֹמוֹ שָׁם פִּתְרוֹנִים / דְּבָרִים מוֹבִיִּים וְנִכּוֹנִים. אָמַר לוֹ אֵת רֹאשׁ מְבִינִים /
הַגְּבִיר אֵת הוֹד מִהֲלָלָיו:

וְשָׁם אוֹתוֹ מִשְׁנָה אֱלֹיוֹ / וְרָבִיד זָהָב שָׁם עַל כִּלְיוֹ. וְכָל שֶׁר סָר לְנִשּׁוֹק שׁוֹלְיוֹ /
וְאִישׁ גְּדוֹל הוֹפֵק עַל דָּל:

יָרְנוּ עַל זֶה עִם נִבְדָּל / וַיֹּאמְרוּ תְּמִיד אֵל יִגְדֵל. אֵל מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל / וּמֵאֲשָׁפוֹת
יָרִים אֶבְיוֹן:

חִזַּק צוּרֵי אֵת עִם אֶבְיוֹן / תַּחֲשִׁישׁ תְּשִׁימָהוּ עֲלֵיוֹן. כִּבְאֲשֶׁר עָבַד דָּר חֶבְיוֹן / יֵצֵא
לְמַלּוֹךְ מִבֵּית סוּרִים:

